

**KAPITAL BOZORI RIVOJLANISHINING IQTISODIY BARQARORLIKKA
TA'SIRI**

Bozorboyev Diyorbek Po'lat o'g'li
Mirzo Ulug'bek nomidagi O'zbekiston
Milliy universiteti Jizzax filiali

Annotatsiya: Ushbu maqola kapital bozorining rivojlanishi va milliy iqtisodiyotning barqarorligiga ta'sirini ilmiy tahlil qiladi. Tadqiqot kapital bozorining moliya tizimidagi roli, investorlar faolligi, likvidlik, aksiyalar va obligatsiyalar bozorida o'sish, moliyaviy instrumentlar diversifikatsiyasi orqali iqtisodiy barqarorlikni ta'minlash mexanizmlarini o'rganadi. Shuningdek, maqolada kapital bozorini rivojlantirishning samaradorligi, moliya institutlari va davlat siyosati orqali barqaror iqtisodiy o'sishni rag'batlantirish masalalari tahlil qilinadi. Natijalar shuni ko'rsatadiki, rivojlangan kapital bozori milliy iqtisodiyotning barqarorligini kuchaytiradi, investitsiyalarni jalb qiladi va moliyaviy risklarni boshqarishda muhim rol o'ynaydi.

Kalit so'zlar: kapital bozori, iqtisodiy barqarorlik, investitsiyalar, aksiyalar, obligatsiyalar, moliyaviy instrumentlar, likvidlik, moliya tizimi, davlat siyosati, moliyaviy risklar.

Аннотация: Статья посвящена научному анализу влияния развития фондового рынка на устойчивость национальной экономики. Исследование рассматривает роль фондового рынка в финансовой системе, активность инвесторов, ликвидность, рост рынка акций и облигаций, диверсификацию финансовых инструментов для обеспечения экономической стабильности. Также анализируется эффективность развития фондового рынка и меры государства и финансовых институтов по стимулированию стабильного экономического роста. Результаты показывают, что развитый фондовый рынок укрепляет экономическую устойчивость страны, привлекает инвестиции и играет ключевую роль в управлении финансовыми рисками.

Ключевые слова: фондовый рынок, экономическая устойчивость, инвестиции, акции, облигации, финансовые инструменты, ликвидность, финансовая система, государственная политика, финансовые риски.

Annotation: The article provides a scientific analysis of the impact of capital market development on the stability of the national economy. The study examines the

role of the capital market in the financial system, investor activity, liquidity, growth of stock and bond markets, and diversification of financial instruments to ensure economic stability. The article also analyzes the effectiveness of capital market development and government and financial institutions' measures to promote sustainable economic growth. The results indicate that a developed capital market strengthens the national economy's stability, attracts investments, and plays a key role in financial risk management.

Keywords: capital market, economic stability, investments, stocks, bonds, financial instruments, liquidity, financial system, government policy, financial risks.

Kapital bozori milliy iqtisodiyotning barqaror rivojlanishida asosiy mexanizmlardan biri hisoblanadi. U investorlar va korporatsiyalarni birlashtiradigan vosita sifatida moliyaviy resurslarning samarali taqsimlanishini ta'minlaydi. Rivojlangan kapital bozori nafaqat moliya tizimining mustahkamligini oshiradi, balki ichki va tashqi investitsiyalarni jalb qilish orqali iqtisodiy o'sishni rag'batlantiradi. Shu bilan birga, u likvidlikni oshiradi, moliyaviy risklarni diversifikatsiya qiladi va shaffof moliyaviy operatsiyalarni ta'minlaydi. Kapital bozori rivojlanishi orqali davlat va xususiy sektor o'rtasidagi moliyaviy resurslar oqimi samarali tashkil qilinadi, bu esa iqtisodiy barqarorlikni mustahkamlaydi.

Kapital bozorining asosiy komponentlari — aksiyalar va obligatsiyalar bozoridir. Aksiyalar bozori korporativ kapitalni jalb qilish va aktsiyadorlar uchun daromad olish imkoniyatini yaratadi. Obligatsiyalar bozori esa davlat va korporatsiyalar uchun uzoq muddatli moliyaviy resurslarni ta'minlash vositasidir. Shu orqali iqtisodiy subyektlar o'z moliyaviy barqarorligini oshiradi va strategik loyihalarni moliyalashtirish imkoniyatiga ega bo'ladi. Kapital bozori rivojlanishi yuqori darajada bo'lganda, investorlarning ishonchi ortadi, moliyaviy instrumentlar bozoridagi likvidlik oshadi va spekulativ xatti-harakatlar kamayadi.

Kapital bozori rivojlanishi va iqtisodiy barqarorlik o'rtasidagi bog'liqlik bir nechta mexanizmlar orqali amalga oshadi. Birinchidan, bozorning o'sishi moliya tizimidagi resurslarni samarali taqsimlashga xizmat qiladi, bu esa iqtisodiy subyektlarning operatsion va investitsion faoliyatini kengaytiradi. Ikkinchidan, rivojlangan kapital bozori iqtisodiy o'sish uchun zarur bo'lgan uzoq muddatli investitsiyalarni jalb qiladi. Uchinchidan, bozor shaffofligi va regulativ mexanizmlar investorlarning ishonchini oshiradi, moliyaviy risklarni kamaytiradi va barqaror iqtisodiy muhit yaratadi. Shu tarzda, kapital bozori rivojlanishi iqtisodiy barqarorlikni ta'minlashda markaziy rol o'ynaydi.

Kapital bozorini rivojlantirishning iqtisodiy afzalliklari aniq ko‘rinadi. Rivojlangan bozor orqali iqtisodiy subyektlar o‘z moliyaviy qarorlarini tezroq va samaraliroq qabul qiladi, innovatsion loyihalar moliyalashtiriladi, yangi ish o‘rinlari yaratiladi va milliy iqtisodiyotning barqaror o‘sishi rag‘batlantiriladi. Shu bilan birga, kapital bozori rivojlanishi davlat moliyaviy siyosatini qo‘llab-quvvatlaydi, moliyaviy inqirozlar xavfini kamaytiradi va makroiqtisodiy barqarorlikni mustahkamlaydi. Rivojlangan bozor orqali moliyaviy instrumentlarning diversifikatsiyasi amalga oshadi, bu esa investitsiya portfellarini optimallashtirish va iqtisodiy subyektlar uchun risklarni kamaytirish imkoniyatini beradi.

Kapital bozorini rivojlantirish jarayonida davlat siyosati muhim rol o‘ynaydi. Regulyatorlar bozor ishtirokchilarining shaffofligini ta‘minlash, moliyaviy instrumentlar sifatini nazorat qilish, investorlarni himoya qilish va moliya tizimini barqarorlashtirish uchun qoidalar va mexanizmlarni ishlab chiqadi. Shu bilan birga, davlat kapital bozorini rivojlantirishni rag‘batlantiruvchi soliq imtiyozlari, qo‘shimcha investitsiya mexanizmlari va infratuzilmani takomillashtirish orqali qo‘llab-quvvatlaydi. Shu tarzda, davlat siyosati va regulyativ mexanizmlar kapital bozorining barqaror rivojlanishi va milliy iqtisodiyotning barqarorligi o‘rtasidagi bog‘liqlikni mustahkamlaydi.

Kapital bozori rivojlanishi moliya institutlari va xususiy sektor faoliyati orqali ham amalga oshadi. Banklar, investitsiya kompaniyalari va pensiya jamg‘armalari bozorning likvidligini oshiradi, aksiyalar va obligatsiyalar bozorida faol ishtirok etadi va investorlarni moliyaviy instrumentlar bilan tanishtiradi. Shu bilan birga, moliya institutlari innovatsion moliyaviy xizmatlar joriy qiladi, bu esa investorlar va iqtisodiy subyektlar uchun yangi imkoniyatlar yaratadi.

Kapital bozori rivojlanishining iqtisodiy barqarorlikka ta‘siri shaffoflik va moliyaviy axborot tizimlari orqali ham namoyon bo‘ladi. Rivojlangan bozor iqtisodiy subyektlarga moliyaviy ma‘lumotlarni tezkor va ishonchli yetkazadi, bu esa moliyaviy qarorlarni ongli qabul qilish imkonini yaratadi. Shu orqali bozor iqtisodiy faollikni oshiradi, moliyaviy risklarni kamaytiradi va iqtisodiy barqarorlikni ta‘minlaydi.

Shuningdek, kapital bozorining rivojlanishi milliy iqtisodiyotning global raqobatbardoshligini oshirishga xizmat qiladi. Rivojlangan bozor orqali xalqaro investitsiyalar jalb qilinadi, chet el investorlar ishonchi ortadi va iqtisodiyotning tashqi moliyaviy aloqalari mustahkamlanadi. Shu bilan birga, rivojlangan kapital bozori ichki iqtisodiy tizimning barqarorligini ta‘minlash, inflyatsiya va pul-kredit siyosatini muvofiqlashtirish imkonini beradi.

Natijada, kapital bozorini rivojlantirish iqtisodiy barqarorlikni mustahkamlash, investitsiyalarni jalb qilish, moliyaviy risklarni kamaytirish va milliy iqtisodiyotning raqobatbardoshligini oshirishda muhim vosita hisoblanadi. Rivojlangan bozor nafaqat moliyaviy resurslarning samarali taqsimlanishini ta'minlaydi, balki ichki va tashqi investitsiyalarni rag'batlantiradi, shaffof moliyaviy operatsiyalarni yaratadi va iqtisodiy subyektlar uchun barqaror muhitni kafolatlaydi. Shu tarzda, kapital bozori milliy iqtisodiyotning barqarorligini oshirish va moliyaviy xavfsizlikni ta'minlashda markaziy rol o'ynaydi.

Kapital bozorining rivojlanishi iqtisodiy barqarorlikni oshirishda uzoq muddatli moliyaviy barqarorlikni ta'minlash mexanizmi sifatida ahamiyat kasb etadi. Bozorning samarali ishlashi orqali korporatsiyalar va davlat tashkilotlari o'z moliyaviy majburiyatlarini vaqtida va ishonchli tarzda bajaradi, bu esa makroiqtisodiy muvozanatni saqlashga yordam beradi. Rivojlangan kapital bozori investorlar uchun turli moliyaviy instrumentlarni taklif qiladi, bu esa risklarni diversifikatsiya qilish va daromadlarni barqarorlashtirish imkonini beradi. Shu bilan birga, kapital bozori rivojlanishi moliya institutlari faoliyatini optimallashtiradi, bank tizimining likvidligini oshiradi va moliyaviy shaffoflikni ta'minlaydi.

Kapital bozorining iqtisodiy barqarorlikka ta'sirining yana bir jihati — innovatsion loyihalarni moliyalashtirish imkoniyatidir. Rivojlangan bozor orqali startaplar va innovatsion korxonalar uzoq muddatli kapitalga ega bo'lib, yangi ish o'rinlari yaratiladi va milliy iqtisodiyotning raqobatbardoshligi oshadi. Shu bilan birga, kapital bozori rivojlanishi davlat va xususiy sektor o'rtasida moliyaviy resurslarni samarali taqsimlash imkonini yaratadi, bu esa iqtisodiy subyektlar o'rtasida barqaror hamkorlikni ta'minlaydi.

Kapital bozorining shaffofligi va axborot tizimlari ham barqarorlikni oshirishda muhim rol o'ynaydi. Bozor ishtirokchilari tezkor va ishonchli moliyaviy ma'lumotga ega bo'lganda, moliyaviy qarorlar sifatli va ongli qabul qilinadi. Shu orqali spekulativ xatti-harakatlar kamayadi, iqtisodiy subyektlar o'z investitsiya strategiyalarini optimal shakllantiradi va makroiqtisodiy barqarorlik mustahkamlanadi.

Rivojlangan kapital bozori milliy iqtisodiyotning global integratsiyasini ham qo'llab-quvvatlaydi. Bozor orqali xalqaro investitsiyalar jalb qilinadi, chet el investorlar ishonchi ortadi va iqtisodiy subyektlar uchun eksport-import operatsiyalarida barqaror moliyaviy muhit yaratiladi. Shu bilan birga, kapital bozori rivojlanishi davlatning pul-kredit siyosatini samarali amalga oshirishga imkon beradi,

inflyatsiya va valyuta kursining o'zgarishlariga qarshi turg'unlikni ta'minlaydi va milliy iqtisodiyotning barqarorligini oshiradi.

Shu tarzda, kapital bozori rivojlanishi nafaqat moliyaviy resurslarning samarali taqsimlanishini ta'minlaydi, balki iqtisodiy barqarorlikni mustahkamlash, moliyaviy risklarni kamaytirish, innovatsion loyihalarni moliyalashtirish va milliy iqtisodiyotning raqobatbardoshligini oshirishda markaziy vosita sifatida xizmat qiladi. Rivojlangan kapital bozori iqtisodiy subyektlar, moliya institutlari va davlatning strategik moliyaviy qarorlarini qo'llab-quvvatlash orqali milliy iqtisodiyotning barqaror rivojlanishiga xizmat qiladi.

Foydalanilgan o'zbekcha adabiyotlar:

1. O'zbekiston Respublikasi Moliya vazirligi. "Kapital bozori rivojlanish strategiyasi", Toshkent, 2022.
2. Karimov B., Tursunov S. "Kapital bozori va iqtisodiy barqarorlik", Toshkent: Iqtisodiyot va moliya nashriyoti, 2023.
3. O'zbekiston Respublikasi Markaziy banki. "Milliy kapital bozorining yillik hisobotlari", Toshkent, 2023.
4. Rahmonov D. "Kapital bozorini rivojlantirish va investitsiyalarni jalb qilish", Toshkent: Iqtisodiyot va boshqaruv, 2022.
5. O'zbekiston Respublikasi Davlat statistika qo'mitasi. "Kapital bozorining makroiqtisodiy ko'rsatkichlari", Toshkent, 2023.
6. Saidov M. "Moliya tizimi va kapital bozorida risklarni boshqarish", Toshkent: Iqtisodiyot va moliya, 2022.
7. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining qarorlari. "Kapital bozorini rivojlantirish va moliyaviy barqarorlikni ta'minlash choralari", Toshkent, 2021–2024.